

BULDAN'DA HALK MÜZİĞİNE DAİR TESPİTLER

Dr. Hüseyin YALTIRIK

T.R.T. Türk Halk Müziği Sanatçısı, İzmir

Buldan'da halk müziği Denizli ili sınırlarında hatta Batı Anadolu kapsamında ele alınmalıdır. Denizli ili halk müziği karakteristiği bakımından Ege Bölgesi'nde Manisa, Aydın, Muğla gibi komşu illerle benzerlik gösterir.

Denizli yöresi tarihinde zeybeklik kurumunun yoğun olarak yaşandığı bir coğrafyadır. Bu bakımdan yörenin mahalli oyunları arasında zeybek türleri en başta yer alır. Halk müziği ve oyunların gözlemlendiği başlıca merkezler Acıpayam, Çameli ve Tavas yöreleridir.

Buldan da bu anlamda zengin bir yöredir. Yörenin başlıca zeybek örnekleri “*Tavas Zeybeği, Buldan Zeybeği, Kerimoğlu, Aydın Zeybeği, Harmandalı, Jandarma Oyun Havası ve Muğla Zeybeği*”dir. Kadınların oyun havaları ise daha ziyade “*Et Aldım Elim Yağlı, Çekirdeksiz Bağlarım, İzmir Zeybeği ve Kordon Zeybeği*”dir. Yörük kültürünün hâkim olduğu yörelerde yaygın olarak oynanan *Koroğlu Oyun Havası*'nın bu yöremizde de varlığı gözlenmiştir. Bunlardan başka bilhassa “*Yol Üstünde On Kuruş ve Kara da Taşın Bağları*” oyunları da Buldan'ın karakteristik ve yöreye has oyunları olarak dikkat çeker. Oyunlarda günlük hayatın ve iş ortamlarının taklidi yer almıştır. “*Karataşın Bağları*” oyununda üzümle uğraşan yöre insanının bu uğraşı sırasındaki hareketleri taklit edilmiştir. Düğünlerde eskiden güldürü amaçlı seyirlik oyunlar da oynanmıştır. Özellikle “*Arap Oyunu, Koroğlu ve Topal Oyunu*” bu tür oyunların başında yer almıştır. Seyirlik oyunlar esnasında kız kaçıрма canlandırılır. Özellikle köye dair gelenek ve göreneklerini çok iyi koruyup günümüze taşıyan Karaköy halkı giysilerinin, türkülerinin ve oyunlarının yanısıra diğer folklor ürünlerinin zenginliği ile de dikkat çekmektedir. Buldan'da eski düğünlerde davul zurna haricinde erkeklerin eğlencesi için oluşturulan ayrı bir çalgı topluluğu bulunmakta idi. *Tam çalgı* adıyla tanımlanan bu çalgılar topluluğunda; trampetli davul, klarinet, trompet (yörede *sarı düdük* olarak da bilinir) cümbüş gibi çalgılar bulunmakta idi. Bu çalgı topluluğunun günümüzde az da olsa sürdürüldüğü yöre halkı tarafından ifade edilmektedir. Düğün sırasında erkeklere tam çalgı topluluğu eşlik ederken hanımlara da cümbüş, darbuka keman gibi çalgılar eşlik eder. Yörede en yaygın türkölü oyunların başında “*Cemilenin Gezdiği Dağlar Meşeli, Denizli'nin Horozları*” gibi türküler yer almaktadır. *Kerem havaları* da yörede geçmişten beri erkekler tarafından söylenmekte olan türkülerdendir.

Cumhuriyet Döneminde Denizli ve yöresine yönelik halk müziğine dair ilk tespitler Dârü'l Elhân tarafından 1925-1929 yılları arasında olmuştur. 1937-1953 yılları arasında Ankara Devlet Konservatuvarı tarafından yapılan derleme çalışmalarında ise 1938 yılındaki ikinci derleme çalışması Denizli ve yöresini de kapsamıştır.

Denizli ve yöresinden derlenen türküler makam ve dizi özellikleri bakımından incelendiğinde “Hüseyini ve Karcıgar” makamı benzerliği gösteren dizilerin çok kullanılmış olduğu görülür. Buldan’da da bu durum hemen hemen aynıdır. TRT THM Repertuarında Denizli yöresine ait 110 adet türkü ve ezgi bulunmaktadır. Bu 110 ezginin 31’i oyun havasıdır.¹ Buldan hanesinde TRT Repertuarında sadece dört adet türkü ve iki adet oyun havası olmak üzere tescil edilmiş toplam altı ezginin yer aldığı dikkat çekmektedir. Bu türkü ve ezgilerde başlıca kaynak kişiler *Naci Öncel* ve *Rıfat Yüce*²’dir. Bu türkü ve ezgilerin derleyicileri hanesinde *Muzaffer Sarısözen* ile *Nihat Kaya* görülmektedir. Muzaffer Sarısözen³ Naci Öncel’den 3 Mart 1944 tarihinde, Nihat Kaya ise Rıfat Yüce’den kayıtlarını 17 Ekim 1970 tarihinde yapmıştır. (*Burada Nihat Kaya ve Rıfat Yüce’den Görüntü ve ses sunulacaktır*)

TRT Repertuarında olanlar dahil tespit ettiğimiz Buldan türküleri ve ezgileri şunlardır:

1. GÜZEL OLUR ÇİĞ YUMURTA SOYUNCA

T R T M Ü Z İ K D A İ R E S İ Y A Y I N L A R I
T H M R E P E R T U A R S I R A N o : 1 0 8 0
İ N C E L E M E T A R İ H İ : 1 6 . 6 . 1 9 7 5

DERLEYEN
MUZAFFER SARISÖZEN

YÖRESİ
DENİZLİ-
BULDAN

DERLEME TARİHİ
3. 3. 1944

KİMDEN ALINDIĞI
NACİ ÖNCEL

GÜZEL OLUR ÇİĞ YUMURTA SOYUNCA

NOTAYA ALAN
MUZAFFER SARISÖZEN

SÜRESİ:

GÜ ZE LO LUR Çİ Y YU MUR TA
KAĞ NI KAĞ NI KUM DÖ KE LİM

SO YUN CA BEN YA RI Mİ GÜ RE ME DİM
YOL LA RA AN MA DE DİM NE DEN AN DİM

¹ F.Reyhan Altınay, Türk Halk Müziği Bilgileri (Basılmamış Seminer Çalışmaları-Ders Notları), E.Ü.D.T.M.K. Ses Eğitimi Bölüm Başkanlığı, İzmir, 2006.

² Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İzmir Bölge Müdürü.

³ Muzaffer Sarısözen’in Buldan’a geldiği gece Naci Öncel’in evinde misafir kaldığı söylenmektedir.

2. BİNİP DE KIR ATIMA HAYLADIM DİZGİN

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR No : 264
İNCELEME TARİHİ : 08.06.1973

YÖRE
DENİZLİ/Buldan
KAYNAK KİŞİ
NACİ ÖNCEL

SÜRE :

BİNİP DE KIR ATIMA HAYLADIM DİZGİN

DERLEYEN
MUZAFFER SARISOZEN

DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN
MUZAFFER SARISOZEN

ŞA Hİ NİN PA YI NA İ NER Mİ KUZ GUN

3. EKLEMEDİR KOCA KONAK⁴

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 1009
İNCELEME TARİHİ : 12 / 6 / 1975

YÖRESİ
AYDIN
KİMDEN ALINDIĞI

SÜRESİ :

EKLEMEDİR KOCA KAVAK

DERLEYEN
AHMET YAMACI

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI

EK LE ME DİR KO CA KO NAK EK
Bİ ZİM BA ĞİN ME NEK ŞE Sİ A
Bİ ZİM BA ĞA Ğİ DE Rİ KEN SER
LE ME A MAN A MAN NAZ LI DA YÂ RİM
LO LUR A MAN A MAN Â LEM DE SEV Dİ
HA YA " " " " ÇEK Tİ LER KO

⁴ Bu türkünün yöresi AYDIN olarak belirtilmiştir. Buldan bir dönem Aydın'a bağlı olup türkü Aydın ve yöresine Buldan'dan yayılmıştır.

4. BULDAN'IN DAĞLARINDA

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No : 2473
İNCELEME TARİHİ : 3_8_1984

DERLEYEN
NİHAT KAYA

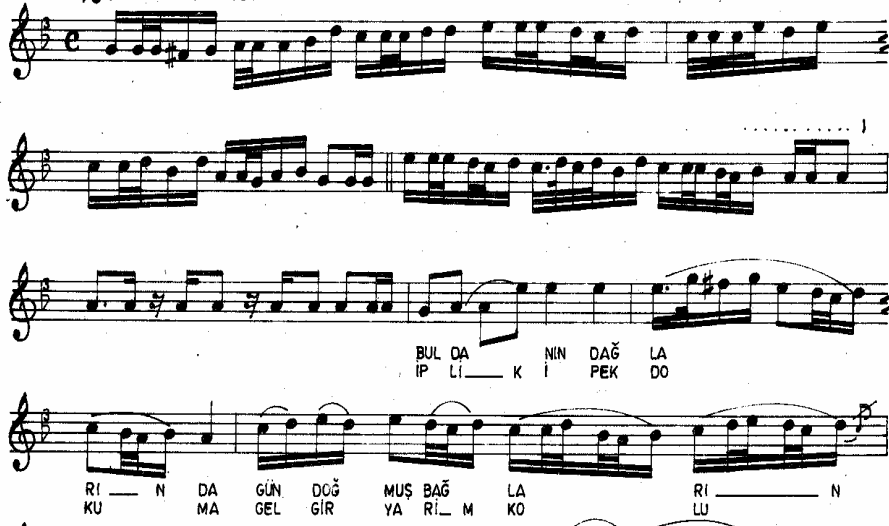
YÖRESİ
DENİZLİ-BULDAN
KİMDEN ALINDIĞI
RİFAT YÜCE

DERLEME TARİHİ
17_10_1970

BULDAN'IN DAĞLARINDA

NOTAYA ALAN
NİHAT KAYA

SÜRESİ : (Saz.....)

BUL DA K NIN DAĞ LA
IP LI K I PEK DO
RI N DA GÜN DOĞ MUŞ BAĞ LA RI N
KU MA GEL GİR YA Rİ M KO LU

5. ET ALDIM ELİM YAĞLI

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No : 2645
İNCELEME TARİHİ :

DERLEYEN
NİHAT KAYA

YÖRE
DENİZLİ - BULDAN

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
RİFAT YÜCE

ET ALDIM ELİM YAĞLI
(KADIN OYUN HAVASI)

NOTAYA ALAN
NİHAT KAYA

SÜRESİ :

E T A L D İ M E L İ M YA G LI
K İ Z B E N S E N İ A L I R D İ M
SA L KU ŞA K BEL DE BA G LI
BA ŞI M A S KE RE BA G LI

6. DEVRENT DERESİNE DUMAN BÜRÜDÜ⁵

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 10
İNCELEME TARİHİ : 7. 6. 1970
2. İNCELEME TARİHİ : 1990

YÖRE
DENİZLİ
KAYNAK KİŞİ
SÜLEYMAN UĞUR

SÜRE : $\text{♩} = 46$

DEVRENT DERESİNE DUMAN BÜRÜDÜ

DERLEYEN

T R T İSTANBUL RADYOSU

THM MÜDÜRLÜĞÜ

DERLEME TARİHİ

1968

NOTALAYAN

NIDA TÜFEKÇİ

(SAZ-----)

DEV RENT DE RE Sİ NE DU MAN BÜ RÜ DÜ
DEV RENT DE RE Sİ NE ÇIV GIN LA RES Tİ

O FOF
O FOF

(SAZ-----)

7. BULDAN ZEYBEĞİ

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 407
İNCELEME TARİHİ :

YÖRE
DENİZLİ/Buldan
KAYNAK KİŞİ
BAYRAM BAĞDATLI-HÜSEYİN KÖK

SÜRE : $\text{♩} = 42$

BULDAN ZEYBEĞİ

DERLEYEN

TRT MÜZİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI

THM ve OYUNLARI MÜDÜRLÜĞÜ

DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN

ALTAN DEMİREL

⁵ Bu türkü de ilk defa ağıt olarak Buldan'da yakılmıştır. Olay 1932 yılının Şubat Ayının ilk Cumartesi akşamı vakti Devrent'te Sarıgöl yokuşundan sonra gelen uzun bir köprünün alt yanındaki dereye olmuştur. Yedi devesiyle Musa soğuktan kaskatı kesilmiş ve bu olay üzerine ilk önce kadınlar tarafından ağıtı yakılmıştır. Aydın ve çevresinde bilinen *Emirim Suyu Gider* türküsünün ezgi kalıbıyla *Devrent Deresi* ezgisinin büyük benzerliği vardır. Bu yönüyle bu türküler ezgi açısından birbirinin varyantıdır.

8. ALLI MENDİLİM

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No : 438
İNCELEME TARİHİ : 28.2.1992

DERLEYEN
NİHAT KAYA

YÖRESİ
DENİZLİ / BULDAN
KİMDEN ALINDIĞI
RIFAT YÜCE

ALLI MENDİLİM

DERLEME TARİHİ
1972

SÜRESİ : ♩ = 60

NOTAYA ALAN
NİHAT KAYA

9. BAĞLARIM ÇEKİRDEKSİZ BAĞLARIM

Türkü aynı zamanda kadınlar arasında bir oyun havası olup sözleri şöyle başlamaktadır:

*Bağlarım, çekirdeksiz bağlarım
Yarım asker onun için ağlarım*

(Buldan'da yaptığımız ezgi kaydından bir bölüm dinletilecektir)

10. SABUNCUNUN DERELERİ⁶

Sabuncunun dereleri dolasımda dolaşım da dolasıır
Yaklaşmayın arkadaşlar kanım size bulaşır

Sabuncunun düzünde yalan yoktur sözümde
Çifte çifte benleri var Çakır Aşşamın yüzünde

Sabuncunun düzünü balta ile kazmalı
Çakır Aşşamın sözünü kalem alıp yazmalı

Ben doydum dünyalarım macur oğlu doymasın
Beni vuranlar dünyasına doymasın

⁶ Buldan'da kaydettiğimiz bu türkü "Buldan'ın Dağlarında" türküsüyle özdeştir. Hatta aynı ezgi kalıbıyla söylenmekte ve *Buldan'ın Dağlarında* türküsünün sözleri içinde de yer almaktadır.

(Buldan’da yaptığımız ezgi kaydından bir bölüm dinletilecektir)

11. İZMİR BENİM PAZARIM

Türkü bir kadın oyun havası olup sözleri şöyle başlamaktadır:

İzmir benim pazarım
Hem okur hem yazarım
Hoppa şinanay ninanay ninanay nom
Rinna rinnay nom, rinna ray rinna nay nom

(Buldan’da yaptığımız ezgi kaydından bir bölüm dinletilecektir)

12. PEMBE GREBİMİN OYASI

Türkü Ege’nin diğer yerlerinde de kadın oyun havası olarak bilinmekte olup sözleri şöyle başlamaktadır:

Pembe grebimin oyası
Yüzüne vurmuş boyası
Alıcm dedi almadı
Allahından bulası

(Buldan’da yaptığımız ezgi kaydından bir bölüm dinletilecektir)

13. HASAN SUYU ÇEŞMESİ⁷

Mani biçiminde ve iki dize bağlantılı olan türkünün sözleri şöyledir:

Top damına çıktın mı
Hasan suyundan içtin mi
Çocuğumuzun gözü de
(Hasan Suyu gibi) mavi olsun dedin mi

Hasan suyunun çeşmesi
Ne hoş olur yar ile içmesi

Top damına çikalım
Hasan suyundan içelim
Hasan suyuna benzer gözlerin
Bal mıdır şeker midir sözlerin

Hasan suyunun çeşmesi
Ne hoş olur yar ile içmesi

Koçyaz’nın cevzine

⁷ Bu türkünün ezgisine henüz rastlayamadık.

İçinin Kovuzuna
Çakmak Cemal düşüvermiş
Yenicenin Havuzuna

Hasan suyunun çeşmesi
Ne hoş olur yar ile içmesi

Al ata biner geçer
Her gün her gece içer
Çakmakların Kara Cemal
Güzel gelinler seçer

Hasan suyunun çeşmesi
Ne hoş olur yar ile içmesi

Yoğurt bandım çanaktan
Şeftali aldım yanaktan
Eğri fesli yarimi
Kurtaramadım konaktan

Hasan suyunun çeşmesi
Ne hoş olur yar ile içmesi

Buldan ve yöresinde çocuk oyunlarındaki müzikli uygulamalar herhangi bir kaynaktan henüz yer almamıştır. Ağıt yakma, yöre kadınlarının geleneksel bir müzikli uygulamasıdır. Bununla beraber Buldan ve yöresinde tespit edilen birkaç türkü dışında yöre kadınlarının kınalarda ve diğer kadın eğlence ve törenlerindeki müzikal davranışları da henüz tam olarak tespit edilmemiştir. Yukarıda yer alan türkülerin ve oyun havalarının yanısıra bilinmeyen ve yöre insanının belleklerinde yaşamakta olan; edebiyatımız, dilimiz, ve müzik kültürümüz açısından çok önemli sayılan diğer halk müziği ürünlerimizin (yörenin ninnileri dahil) derlenip sunulması çok yerinde olacaktır.

Sonuç olarak Buldan'da merkezde şehir kültür hayatı çok eskilere dayanmakla beraber halk müziği adına şimdiye kadar ortaya konan ürünler ne yazık ki yeterli değildir. Henüz meydana çıkmamış, bilinmeyen, merkezde ve köylerde yaşamakta olan halk müziği ürünlerinin bir an önce derlenip yerinde kaydedilmesi gerekmektedir. Bunun için başta Pamukkale Üniversitemize ve yerel yönetimlere, kurum ve kuruluşlara önemli görevler düşmektedir.

Bu düşüncelerle Buldan Sempozyumu düzenleyicilerini kutluyor, halk müziği alanında yapılacak yeni çalışmalarla Buldan'ın kültürel zenginliğinin daha da artmasını diliyorum

KAYNAKLAR

ALTINAY, F. Reyhan. *Cumhuriyet Döneminde Türk Halk Müziği*, İzmir, 2004.
_____. *Türk Halk Müziği Bilgileri* (Basılmamış Seminer Çalışmaları-Ders Notları), E.Ü.D.T.M.K. Ses Eğitimi Bölüm Başkanlığı, İzmir, 2006.
TRT Türk Halk Müziği Repertuvar Kitabı, Ankara, 2003.
Hüseyin Yalıtık Özel Arşivi.

Kaynak Kişiler

Ali YAZICIOĞLU. Buldan Belediye Personeli.

Halil KIRSOY. Buldan Belediye Personeli.

Nihat KAYA. TRT İzmir Radyosu THM Sanatçısı ve Şefi.

Rıfat YÜCE. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İzmir Bölge Müdürü.

Sabir GÜVEN Buldan Belediye Personeli.

Sami TURGAY. Buldan'da (E) Öğretmen.

Selahattin KAÇANOĞLU. Buldan'da (E) Öğretmen.